

ساختار کتاب

کتاب شب امتحان تاریخ (۳) دوازدهم از ۴ قسمت اصلی تشکیل شده است که به صورت زیر است:

۱- **آزمون‌های نوبت اول:** آزمون‌های شماره ۱ تا ۴ این کتاب مربوط به مباحث نوبت اول است که خودش به دو قسمت تقسیم می‌شود:

الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۱ و ۲ را فصل به فصل طبقه‌بندی کرده‌ایم؛ بنابراین شما به راحتی می‌توانید پس از خواندن هر فصل از درس‌نامه تعدادی سؤال را بررسی کنید. حواستان باشد این آزمون‌ها هم، ۲۰ نمره‌ای و مثل یک آزمون کامل هستند. در کنار سؤال‌های این آزمون‌ها نکات مشاوره‌ای نوشته‌ایم. این نکات به شما در درس خواندن قبل از امتحان و پاسخگویی به آزمون در زمان امتحان کمک می‌کند.

ب) آزمون‌های طبقه‌بندی نشده: آزمون‌های شماره ۳ و ۴ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم تا دو آزمون نوبت اول مشابه آزمون‌هایی را که معلمان از شما خواهد گرفت، ببینید.

۲- **آزمون‌های نوبت دوم:** آزمون‌های شماره ۵ تا ۱۲ امتحان‌های نهایی برگزار شده در سال‌های ۹۸، ۹۹ و ۱۴۰۰ هستند. این قسمت هم، خودش به ۲ بخش تقسیم می‌شود:

تقسیم می‌شود:

الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۵ تا ۸ آزمون‌های نهایی خرداد، شهریور و دی ۹۸ و دی ۹۹ هستند که طبقه‌بندی کرده‌ایم. با این کار باز هم می‌توانید پس از خواندن هر فصل تعدادی سؤال مرتبط را پاسخ دهید. هر کدام از این آزمون‌ها هم، ۲۰ نمره دارند؛ در واقع در این بخش، شما ۴ آزمون کامل را می‌بینید. این آزمون‌ها هم نکات مشاوره‌ای دارند.

ب) آزمون‌های طبقه‌بندی نشده: آزمون‌های شماره ۹ تا ۱۲ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم. پس در این بخش با ۴ آزمون نوبت دوم، مشابه آزمون پایان سال مواجه خواهید شد؛ این آزمون‌ها به ترتیب امتحان‌های نهایی خرداد و شهریور ۱۴۰۰ و خرداد و شهریور ۹۹ هستند.

۳- **پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها:** در پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها، همه آن‌چه را که شما باید در امتحان بنویسید تا نمره کامل کسب کنید، برایتان نوشته‌ایم.

۴- **درس‌نامه کامل شب امتحانی:** در این قسمت، همه آن‌چه را که شما برای گرفتن نمره عالی در امتحان تاریخ (۳) نیاز دارید، در ۲۲ صفحه آورده‌ایم،

بخوانید و لذتش را ببرید!

بازمبندی درس تاریخ (۳)

نوبت پایانی خرداد، شهریور و دی	نوبت اول	شماره درس
۲	۳	۱
	۴	۲
۲	۳	۳
	۳	۴
۲	۴	۵
	۳	۶
۲	۲۰	۷
۳		۸
۳		۹
۲		۱۰
۲		۱۱
۲		۱۲
۲۰		جمع

فهرست

صفحه	صفحه	نوبت آزمون	صفحه	نوع	توضیح
۲۷	۳	اول	۲۷	(طبقه‌بندی شده)	آزمون شماره ۱
۲۷	۵	اول	۲۷	(طبقه‌بندی شده)	آزمون شماره ۲
۲۸	۷	اول	۲۸	(طبقه‌بندی نشده)	آزمون شماره ۳
۲۸	۹	اول	۲۸	(طبقه‌بندی نشده)	آزمون شماره ۴
۲۹	۱۱	دوم	۲۹	(طبقه‌بندی شده)	آزمون شماره ۵ نهایی خرداد ۹۸
۳۰	۱۳	دوم	۳۰	(طبقه‌بندی شده)	آزمون شماره ۶ نهایی شهریور ۹۸
۳۰	۱۵	دوم	۳۰	(طبقه‌بندی شده)	آزمون شماره ۷ نهایی دی ۹۸
۳۰	۱۷	دوم	۳۰	(طبقه‌بندی شده)	آزمون شماره ۸ نهایی دی ۹۹
۳۱	۱۹	دوم	۳۱	(طبقه‌بندی نشده)	آزمون شماره ۹ نهایی خرداد ۱۴۰۰
۳۱	۲۱	دوم	۳۱	(طبقه‌بندی نشده)	آزمون شماره ۱۰ نهایی شهریور ۱۴۰۰
۳۲	۲۳	دوم	۳۲	(طبقه‌بندی نشده)	آزمون شماره ۱۱ نهایی خرداد ۹۹
۳۳	۲۵	دوم	۳۳	(طبقه‌بندی نشده)	آزمون شماره ۱۲ نهایی شهریور ۹۹

شماره	رشته: ادبیات و علوم انسانی	مدت آزمون: ۷۰ دقیقه	kheilisabz.com	تاریخ ۳
ردیف	آزمون شماره ۱			نوبت اول پایه دوازدهم
درس اول				
۱	۰/۲۵	درست یا نادرست بودن جمله زیر را مشخص کنید. اولین روزنامه در ایران، روزنامه وقایع اتفاقیه بود که در تهران منتشر شد.		
۲	۰/۲۵	به سؤال چهارگزینه‌ای زیر پاسخ دهید. کدام یک از شخصیت‌های زیر در کتاب صدرا تواریخ به ستایش امیر کبیر می‌پردازد؟ (۱) میرزا آقاخان کرمانی (۲) محمدحسن خان اعتمادالسلطنه (۳) میرزا فتحعلی خان آخوندزاده (۴) میرزا محمدجعفر خورموجی		
۳	۰/۵	جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید. یکی از پیشگامان انتقاد به تملق و متکلف‌نویسی .....، مورخ مشهور زمان فتحعلی‌شاه و نویسنده کتاب ..... است.		
۴	۰/۷۵	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید. کدام عوامل در دوره معاصر به ترویج و توسعه روش پژوهش علمی تاریخ در ایران کمک کرد؟		
۵	۱	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید. برجسته‌ترین ویژگی‌های تاریخ‌نگاری سنتی را ذکر کنید. تاریخ‌نگاری به دو دسته تقسیم می‌شود: تاریخ‌نگاری سنتی و تاریخ‌نگاری معاصر. حالا ویژگی‌های تاریخ‌نگاری سنتی پی بود ...		
درس دوم				
۶	۰/۲۵	درستی یا نادرستی جمله‌های زیر را مشخص کنید. الف) ایل قاجار در عصر صفوی برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمالی آن دیار کوچانده شدند. ب) کریم‌خان زند برخلاف سنت معمول از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد.		
۷	۰/۲۵	جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید. الف) در سال ۱۸۵۷ میلادی، دولت ..... رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام نمود. ب) ایل افشار از جمله ایل‌های ..... بود که در به سلطنت رساندن حکومت ..... نقش داشتند.		
۸	۰/۲۵	به سؤال چهارگزینه‌ای زیر پاسخ دهید. در دوره کدام پادشاه شهرهای شیراز و بندر بوشهر به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی تبدیل شدند؟ (۱) نادرشاه (۲) کریم‌خان (۳) فتحعلی‌شاه (۴) آقامحمدخان		
۹	۰/۷۵	به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید. الف) شرایط نادر برای پذیرفتن سلطنت را بیان کنید. ب) پیامدهای انقلاب باشکوه در انگلستان چه بود؟ پ) دیدگاه ولتر و مونتسکیو از روشنفکران عصر روشنگری را بیان کنید.	۱	۱
درس سوم				
۱۰	۰/۲۵	به سؤال چهارگزینه‌ای زیر پاسخ دهید. کدام یک از صدراعظم‌های نوگرا و ترقی‌خواه قاجار، مصمم به اصلاح تشکیلات سیاسی و اداری کشور و جلب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران بود؟ (۱) امیر کبیر (۲) میرزا آقاسی (۳) میرزا حسین خان سپهسالار (۴) میرزا قائم‌مقام فراهانی		
۱۱	۱	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) فتحعلی‌شاه قاجار در دوران زمامداری خود با دو مشکل عمده مواجه بود. آن دو مشکل را بنویسید. ب) محاکم عرف در عصر قاجار به چه اموری رسیدگی می‌کرد؟ پ) در دوران قاجار وزارت مالیه توسط چه کسانی اداره می‌شد و چه وظایفی داشتند؟	۱	۱
درس چهارم				
۱۲	۰/۵	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید. دو مرکز علمی و آموزشی مهم و بزرگ در دوره قاجار را بنویسید.		

شماره	نوبت اول پایه دوازدهم	رشته: ادبیات و علوم انسانی	مدت آزمون: ۷۰ دقیقه	kheilisabz.com	تاریخ ۳
ردیف	آزمون شماره ۱				
۱۳	<p>به سوالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>الف) هدف میرزا حسن رشدیه از برپایی مراکز آموزشی جدید در دوره قاجار چه بود؟</p> <p>ب) در دوره قاجار، نظام تولید از چند شیوه تولید تشکیل می‌شد و هر کدام مختص چه کسانی بود؟</p>				
درس پنجم					
۱۴	<p>به سؤال چهارگزینه‌ای زیر پاسخ دهید.</p> <p>کدام یک از سرزمین‌هایی که توسط انگلستان از ایران جدا شدند، <u>نیست</u>؟</p> <p>۱) هرات ۲) قفقاز ۳) افغانستان ۴) بخشی از بلوچستان</p>				
۱۵	<p>به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>الف) دوره دوم مشروطه با چه واقعه‌ای آغاز شد؟</p> <p>ب) کدام روحانی از صف مشروطه‌خواهان جدا شد و نظریه او چه نام داشت؟</p>				
۱۶	<p>به سوالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>الف) مهم‌ترین خواسته‌های مهاجران در مهاجرت صغری چه بود؟</p> <p>ب) دلایل انگلیس برای حمایت از مشروطه چه بود؟ (دو مورد کافی است.)</p>				
درس ششم					
۱۷	<p>درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید.</p> <p>الف) قیام مهدیون به رهبری امیر عبدالقادر در مقابل انگلیس بود.</p> <p>ب) پیمان اتحاد مثلث میان کشورهای آلمان، اتریش - مجارستان و ایتالیا بسته شد.</p>				
۱۸	<p>به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>الف) هدف فرانسه از ورود به جنگ چه بود؟</p> <p>ب) بزرگ‌ترین ایالت آلمانی چه نام داشت و لقب مرد آهنین متعلق به کدام شخصیت ملی آلمان است؟</p>				
۱۹	<p>به سوالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>الف) مهم‌ترین علل وقوع جنگ جهانی اول را بنویسید.</p> <p>ب) بعد از پایان جنگ جهانی اول در کنفرانس ورسای، در مورد آلمان چه تصمیمی گرفته شد؟</p>				
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید			

	kheilisabz.com	زمان آزمون: ۹۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ ۳
نمره	نوبت دوم پایه دوازدهم - نهایی خرداد ۱۴۰۰			ردیف
۳	<p style="text-align: center;">آزمون شماره ۹</p> <p>۱ به خاطر بیاورید.</p> <p>الف) جمله‌های صحیح یا غلط را مشخص کنید.</p> <p>a- بعد از جنگ جهانی اول دولت‌های بزرگی چون روسیه تزاری، امپراتوری هابسبورگ و عثمانی فروپاشید.</p> <p>b- ایران در جنگ جهانی دوم پلی برای پیروزی متحدین بود و بدون استفاده از ظرفیت ایران، سرنوشت جنگ تغییر می‌کرد.</p> <p>c- با پایان یافتن جنگ جهانی دوم، جنبش‌های استقلال‌طلبانه کشورهای آفریقایی عمدتاً با خشونت همراه بود.</p> <p>ب) کدام یک از گزینه‌های سمت چپ با شماره‌های سمت راست در ارتباط است؟ (در ستون سمت چپ یک مورد اضافی است).</p> <p>a) کاخی در پاریس و محل عقد پیمان صلح جنگ جهانی اول ☐ ☐</p> <p>b) عده‌ای از مارکسیست‌های معترض روسیه ☐ ☐</p> <p>c) قدرتمندترین ایالت اتحادیه آلمانی ☐ ☐</p> <p>پ) جاهای خالی را با کلمات زیر تکمیل کنید. (دو مورد اضافی است).</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> مروارید - جهاد - استبداد نو - استعمار نو </div> <p>a- در یادلان نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی با استفاده از نیروی هوایی در عملیات ..... اسکله‌های عراق را منهدم کردند.</p> <p>b- آغاز حکومت رژیم پهلوی و سلطنت رضاشاه در ایران به ..... شهرت دارد.</p> <p>ت) گزینه‌های مناسب را انتخاب کنید.</p> <p>a- کدام یک از شخصیت‌های برجسته انقلاب اسلامی توسط گروهک تروریستی فرقان به شهادت <u>نرسیده</u> است؟</p> <p>۱) سپهبد ولی‌الله قزنی ۲) آیت‌الله مطهری ۳) دکتر بهشتی ۴) دکتر مفتاح</p> <p>b- کشورهای محور در جنگ جهانی دوم با حضور چه دولت‌هایی شکل گرفت؟</p> <p>۱) آلمان - اتریش - مجارستان - عثمانی ۲) انگلیس - فرانسه - روسیه</p> <p>۳) انگلیس - فرانسه - شوروی ۴) آلمان - ایتالیا - ژاپن</p> <p>ث) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>a- در دوره قاجار هنر تئاتر به سبک اروپایی به همت چه کسانی گسترش یافت؟</p> <p>b- بعد از انقلاب کدام یک از نهادها وظیفه حفظ نظم و امنیت و دستگیری سران رژیم پهلوی را بر عهده داشت؟</p>			
۲	<p>۲ تعریف اصطلاحات یا مفاهیم تاریخی</p> <p>الف) گشتاپو:</p> <p>ب) سازمان نقاب:</p>			
۳	<p>۳ مقایسه پدیده‌های تاریخی</p> <p>الف) دو محاکم عرف و شرع در دوره قاجار چه تفاوت‌هایی با هم داشتند؟</p> <p>ب) دو حزب فاشیسم و نازیسم متعلق به کدام کشورها بودند و طرفداران این دو حزب چه وجه اشتراکی داشتند؟</p> <p>پ) دو حزب ملل اسلامی و سازمان چریک‌های فدایی خلق در زمان پهلوی چه تشابه و تفاوت‌هایی با هم داشتند؟</p>			
۲	<p>۴ اظهار نظر و قضاوت</p> <p>الف) به نظر شما چرا برخی از روزنامه‌های فارسی‌زبان در دوره قاجار، خارج از ایران چاپ می‌شد؟</p> <p>ب) به نظر شما چرا انگلیسی‌ها در فاصله دو جنگ جهانی تصمیم به تقویت کشور آلمان گرفتند؟</p>			
۴	<p>۵ توصیف، فهرست و طبقه‌بندی اجزا یا ویژگی‌های پدیده‌های تاریخی</p> <p>الف) اقامت امام خمینی در پاریس چه نتایجی برای انقلاب ایران داشت؟ (ذکر یک مورد کافی است).</p> <p>ب) انگلستان برای جلوگیری از ملی شدن نفت در ایران دست به چه اقداماتی زد؟ (ذکر یک مورد کافی است).</p> <p>پ) مهم‌ترین وظایف و کارهای دولت موقت مهندس بازرگان و شورای انقلاب چه بود؟ (ذکر دو مورد کافی است).</p> <p>ت) مهم‌ترین خدمات زنان ایرانی در طول هشت سال دفاع مقدس را بنویسید. (ذکر دو مورد کافی است).</p>			

شماره	kheilisabz.com	زمان آزمون: ۹۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ ۳
نمره	نوبت دوم پایه دوازدهم - نهایی خرداد ۱۴۰۰		آزمون شماره ۹	
۰/۷۵			<p>کاربست شواهد و مدارک تاریخی</p> <p>۶ بر روی نقشه شماره‌هایی نوشته شده است، مشخص کنید که این بخش‌ها در دوره قاجار طبق کدام معاهده یا عهدنامه‌ها از ایران جدا شدند؟</p> <p>۱- ..... ۲- ..... ۳- .....</p>	
۰/۵			<p>تشریحی: (علل، دلایل، آثار، نتایج و پیامدهای تاریخی)</p> <p>۷ چرا جیمی کارتر رئیس‌جمهور آمریکا در ۱۳۵۵ ش. به شعار دفاع از حقوق بشر متوسل شد؟</p>	
۰/۷۵			<p>۸ مهم‌ترین دلیل امضای قرارداد الجزایر بین ایران و عراق در سال ۱۳۵۴ ش. (۱۹۷۵ م.) چه بود؟</p>	
۱			<p>۹ استالین رهبر حزب کمونیست شوروی در مسیر دیکتاتوری خود دست به چه اقداماتی زد؟</p>	
۱			<p>۱۰ چرا انگلستان برای تغییرات مورد نظرش در ایران نمی‌توانست روی حکومت قاجار حساب کند؟</p>	
۱			<p>۱۱ در مجلس شانزدهم کدام گروه با تصویب قرارداد الحاقی «گس - گلشایان» با انگلستان مخالفت کرد و این قرارداد چه سرنوشتی یافت؟</p>	
۱			<p>۱۲ چرا دکتر محمد مصدق از محمدرضاشاه پهلوی خواست که وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد؟</p>	
۲۰	جمع نمرات		موفق باشید	

پاسخ‌نامه تشریحی

آزمون شماره ۱ (نوبت اول)

۱۸- الف) خروج از انزوای سیاسی، پایان دادن به برتری‌جویی آلمان

ب) پروس - بیسمارک

۱۹- الف) اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان و فرانسه، مسابقه تسلیحاتی، رقابت بر

سر مستعمرات و اقدام برای توسعه نفوذ و دخالت در منطقه شبه‌جزیره بالکان

ب) مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم و بخش‌هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید. علاوه بر این آلمان‌ها ملزم شدند به دولت‌های متفق غرامت بپردازند و توان نظامی خود را محدود نگه دارند.

۱- نادرست؛ اولین روزنامه، کاغذ اخبار نام داشت.

۲- گزینه «۲»، محمدحسن خان اعتمادالسلطنه در کتاب صدراالتواریخ، امیرکبیر راستایش می‌کند.

۳- خاوری شیرازی - تاریخ ذوالقرنین

۴- گسترش مدارس جدید، تأسیس دانشگاه و رواج آموزش تاریخ به عنوان یک رشته علمی

۵- ثبت وقایع شاهان و امور آن‌ها - تألیف آثار غالباً با خصوصیات ادبی - زبان متون همراه با تملق و مدح شاهان - سبک نگارش در بسیاری موارد سخت و تحلیل و تفسیر

کم‌تر به چشم می‌خورد.

۶- الف) نادرست؛ ایل افشار (ب) درست

۷- الف) انگلستان (ب) قزلباش - صفویان

۸- گزینه «۲»، کریم خان

۹- الف) ۱) موروثی شدن سلطنت در خاندان او ۲) حمایت نکردن بزرگان و رؤسای

طوایف از خاندان صفوی ۳) حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی

ب) منشأ الهی سلطنت نفی و مجلس منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

پ) ولتر از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت. مونتسکیو از

تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می‌کرد.

۱۰- گزینه «۳»، میرزا حسین‌خان سپهسالار

۱۱- الف) ۱) تهاجم نظامی گسترده روسیه ۲) رقابت دولت‌های انگلستان و فرانسه برای

نفوذ سیاسی و اقتصادی در ایران

ب) محاکم عرف به تخلفات شرعی و جرایم سیاسی و امنیتی مانند شورش، سرقت،

نزاع و عدم پرداخت مالیات رسیدگی می‌کرد. این محاکم توسط قضات و مأمورانی که از

مقام‌های حکومتی فرمان می‌بردند و حقوق می‌گرفتند، اداره می‌شد.

پ) به وسیله مستوفیان اداره می‌شد و مستوفیان مسئولیت محاسبه و گردآوری مالیات‌ها

و نظارت بر املاک دیوانی و سلطنتی (خاصه) را بر عهده داشتند.

۱۲- مدرسه مروی و سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری کنونی)

۱۳- الف) فراهم آوردن شرایط برای سوادآموزی فرزندان تمام قشرهای مختلف جامعه بود.

ب) ۱) شیوه تولید شبانکارگی (شبانی) یا ایلیاتی ← مختص ایلات و کوچ‌نشینان

۲) شیوه تولید سهم‌بری دهقانی ← مختص ساکنان روستاها و کشاورزان

۳) شیوه تولید خرده‌کالایی دولتی و خصوصی ← مختص اقتصاد شهری (کارگران و

اصناف و تولیدکنندگان شهری)

۱۴- گزینه «۲»، قفقاز

۱۵- الف) فتح تهران به دست مشروطه‌خواهان

ب) شیخ فضل‌الله نوری - مشروطه مشروع

۱۶- الف) ۱) ایجاد عدالتخانه (دادگستری) در همه شهرها، برای رسیدگی به شکایت‌های

مردم و برقراری عدالت در جامعه

۲) عمل به قانون اسلامی به طور دقیق و به دور از ملاحظه‌های شخصی

ب) ۱) افزایش اعتبار خود در ایران برای دستیابی به موقعیتی بهتر یا برابر با روسیه

۲) به قدرت رساندن مهره‌های انگلیسی در دستگاه حاکم و مجلس

۳) محافظت از مرزهای هندوستان و سایر مستعمرات انگلستان در منطقه

۱۷- الف) نادرست، قیام مهدیون به رهبری مهدی سوادانی در مقابل انگلیس بود.

ب) درست

- پ) a- مروارید
 ت) a- گزینه «۳»، دکتر بهشتی
 b- گزینه «۴»، آلمان - ایتالیا - ژاپن
- ث) a- دانشجویان اعزامی به اروپا
 b- کمیته انقلاب اسلامی
- ۲- الف) به سازمان پلیس مخفی آلمان که به دستور هیتلر و برای تأمین امنیت داخلی این کشور تأسیس شد.
- ب) تعدادی از افسران وابسته به رژیم پهلوی و هوادار شاپور بختیار که قصد داشتند با پشتیبانی سازمان سیا آمریکا و حکومت بعثی عراق علیه انقلاب کودتا کنند.
- ۳- الف) در محاکم عرف به تخلفات و جرایم سیاسی و امنیتی مانند شورش، سرقت، نزاع و عدم پرداخت مالیات رسیدگی می‌شد، اما در محاکم شرع دعاوی مدنی مانند دعوای خانوادگی، ملکی و ارث حل و فصل می‌شد.
- ب) حزب فاشیسم متعلق به ایتالیا و نازیسم متعلق به آلمان بود و هر دو تفکر ملی‌گرایانه افراطی و نژادپرستانه داشتند.
- پ) هر دو گروه به قیام مسلحانه علیه رژیم پهلوی اعتقاد داشتند. با این تفاوت که حزب ملل اسلامی به دنبال آرمان برپا کردن حکومت اسلامی به مبارزه مسلحانه روی آورد، اما فداییان خلق با الهام از افکار مارکسیستی به مبارزه مسلحانه روی آورد.
- ۴- الف) به دلیل نبود آزادی بیان و شیوه حکومت استبدادی
 ب) مانع از افتادن آلمانی‌ها به دام کمونیسم شوند.
- ۵- الف) امام خمینی با استفاده از امکانات تبلیغی، مصاحبه و سخنرانی جنایات حکومت پهلوی را افشا می‌کردند.
- ب) تحریک کارگران صنعت نفت به اعتصاب گسترده از طریق شرکت نفت ایران و انگلیس، فرستادن کشتی‌های جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران و تهدید نظامی، طرح شکایت از ایران در مجامع بین‌المللی، تهدید اقتصادی ایران با تعطیلی شعب بانک انگلیس
 پ) برگزاری همه‌پرسی تعیین نظام سیاسی جدید، تدوین قانون اساسی، شکل‌گیری هیئت دولت براساس قانون اساسی جدید، تأسیس نهادهای انقلابی
- ت) حضور در خط مقدم جبهه در سال‌های اول جنگ، تشویق برادران، همسران و فرزندان خویش برای حضور در جبهه، تهیه و آماده‌سازی خوراک و پوشاک رزمندگان، پرستاری از رزمندگان مجروح
- ۶- ۱) معاهده گلستان ۲) عهدنامه آخال ۳) معاهده پاریس
- ۷- برای کاهش تنفر عمومی از سیاست‌های آمریکا
- ۸- برای پایان دادن به اختلافات مرزی و رفع مناقشه بر سر اروند.
- ۹- استالین عده زیادی از بلشویک‌های قدیمی، اندیشمندان، افسران ارتش، اعضای حزب کمونیست، دیپلمات‌ها و مردم عادی را که در برابرش مقاومت می‌کردند به مرگ محکوم کرد یا به اردوگاه کار اجباری در سبیری فرستاد.
- ۱۰- چون بی‌کفایتی و فساد حاکمان قاجار به حدی باعث نفرت مردم از آن‌ها شده بود که هیچ‌گونه همراهی با این سلسله نمی‌کردند.
- ۱۱- در مجلس شانزدهم اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق با مخالفت مؤثر خود از تصویب قرارداد «گس - گلشایان» جلوگیری کردند.
- ۱۲- دکتر مصدق برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی‌های آن‌ها در اداره امور کشور، از محمدرضا شاه پهلوی خواست که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد.

آزمون شماره ۹ (نوبت دوم)

- ۱- الف) a- درست
 b- نادرست؛ ایران در جنگ جهانی دوم، پلی برای پیروزی متفقین در جنگ بود و بدون استفاده از ظرفیت ایران، سرنوشت جنگ تغییر می‌کرد.
- c- نادرست؛ با پایان یافتن جنگ جهانی دوم، جنبش‌های استقلال‌طلبانه در جنوب شرقی آسیا و آفریقا عمدتاً به نحو مسالمت‌آمیز به وقوع پیوستند.
- ب) a ← ورسای (قسمت ت)   b ← بلشویک (قسمت الف)
 c ← پروس (قسمت ب)

درس نامه توپ برای شب امتحان

۲- تاریخ‌نگاری معاصر

زمینه‌های پیدایش:

جنگ‌های ایران و روسیه (دوران فتحعلی‌شاه) ← توجه زمامداران و نخبگان به دنیای غرب ← مقایسه وضعیت ایران در دوره قاجار و پهلوی و وضعیت غرب ← ترجمه آثار اروپایی در دوران عباس‌میرزا ← تأسیس مدرسه دارالفنون و ایجاد دارالطباعه دولتی و دارالترجمه همایونی در زمان ناصرالدین‌شاه
بر این اساس، ترجمه آثار اروپایی به زبان فارسی تأثیر بسزایی بر آشنایی نویسندگان و مورخان ایرانی با بینش و روش مورخان اروپایی داشت.

روش تاریخ‌نگاری معاصر

در این شیوه، تاریخ‌نویسان و پژوهشگران با استفاده از ۱) روش تحقیق علمی، ۲) بهره‌برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و ۳) گزینش و نقد آن‌ها، رویدادهای تاریخی را ارزیابی می‌کنند؛ آن‌ها هم‌چنین از نتایج تحقیقات علمی مانند باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، جغرافیا، جامعه‌شناسی و اسطوره‌شناسی در مطالعه تاریخ بهره‌مند می‌شوند.

بینش تاریخ‌نگاری معاصر

در تاریخ‌نویسی معاصر، به برخی جنبه‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی حیات انسانی بیشتر توجه می‌شود. مقایسه با تاریخ‌نگاری سنتی: اساس کار تاریخ‌نگاری سنتی، بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان بود.

رویدادهای مؤثر بر بینش مورخان ایرانی:

● انقلاب مشروطه

● نفوذ و دخالت کشورهای استعمارگر

● جنگ‌های جهانی اول و دوم

● اشغال ایران

● کودتاهای ۱۲۹۹ و ۱۳۳۲ ش

● جنبش ملی‌شدن نفت

● انقلاب اسلامی

● **نکته ۱:** انقلاب مشروطه تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت و توجه آن‌ها را به ابعاد مختلف نقش مردم در رویدادهای تاریخی جلب کرد.

● **نکته ۲:** بینش تاریخ‌نگاری جدید در کتاب **تاریخ بیداری ایرانیان** نوشته میرزا محمد ناظم‌الاسلام کرمانی وجود دارد. در این کتاب ضمن توجه به مردم، نقش طبقات اجتماعی مختلف را در انقلاب مشروطه نشان داده است.

گونه‌های منابع تاریخی در دوره معاصر:

تاریخ

● **۱ کتاب‌ها** خاطرات

سفرنامه‌ها

● **روزنامه کاغذ اخبار:** اولین روزنامه ایران ← توسط میرزا صالح شیرازی

● **۲ نشریات** منتشر شد.

● **روزنامه وقایع اتفاقیه:** توسط امیرکبیر منتشر شد. بعدها به روزنامه دولت علیه ایران تغییر نام داد.

● **۳ اسناد و منابع آرشیوی:** شامل مکاتبات حکومتی، فرمان‌ها، معاهدات سیاسی، نامه‌های شخصی و اداری، اسناد مالی و قضایی، گزارش‌های اقتصادی، فرهنگی، نظامی و حقوقی.

● **۴ بناها، اشیاء و وسایل:** آثار معماری شامل بناها، خیابان‌ها، کوچه‌ها، میدان‌ها، اشیاء و لوازم به‌جامانده و ...

درس ۱

تاریخ‌نگاری و گونه‌های منابع دوره معاصر

تاریخ‌نگاری

تاریخ‌نگاری سنتی
تاریخ‌نگاری معاصر

تحولات تاریخ‌نگاری دوره معاصر

۱- تاریخ‌نگاری سنتی و میراث تاریخی

صدها سال ثبت و ضبط وقایع از سوی مورخان مسلمان که تعداد قابل توجهی از آنان ایرانی هستند. میراثی غنی و منبع مهمی برای فهم و تفسیر رخدادها و مهم تاریخی فراهم کرده است.

ویژگی‌های متون تاریخ‌نگاران سنتی

- ثبت وقایع شاهان و امور آن‌ها
- تألیف آثار غالباً با خصوصیات ادبی
- زبان متون همراه با تملق و مدح شاهان
- سبک نگارش در بسیاری موارد سخت و تحلیل و تفسیر کم‌تر به چشم می‌خورد.
- مورخان این دوره بیش از آن‌که مورخ حقیقت باشند **کاتب دربار** بودند.

چگونه می‌توان به مکتوبات ارزشمندی درباره زندگی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی گذشتگان و منابعی جدی برای سنجش و نقد وقایع گذشته دست یافت؟

با احیای میراث غنی و گنجینه‌هایی که شامل گستره‌ای فراتر از تاریخ‌نگاری صرف هستند. مانند تحقیقات رجالی، کتاب‌شناسی‌ها، زندگی‌نامه‌های عالمان، بزرگان و ...

کتیبه‌های بیستون و طاق بستان رمزگشایی شد.
اطلاعات جدیدی درباره تاریخ ایران به دست آمد.
منابع نوینی را پیش روی مورخان قرار داد.
زمینه تحولی عمیق و اساسی را در تاریخ‌نگاری فراهم آورد.

با گسترش فعالیت علمی شرق‌شناسان

● **نکته:** فعالیت‌های باستان‌شناسان و شرق‌شناسان در برخی موارد از اعتبار و صحت کافی برخوردار نبود و از سوی دیگر زمینه غارت آثار باستانی و استعمار ملت‌ها را فراهم ساخت.

انتقاد به تاریخ‌نویسی سنتی

از پیشگامان انتقاد به تملق و متکلف‌نویسی

- ۱) **خاوری شیرازی** نویسنده کتاب تاریخ ذوالقرنین و مورخ مشهور زمان فتحعلی‌شاه
- ۲) **میرزا محمدجعفر خورموجی** نویسنده کتاب حقایق الاخبار ناصری، از مورخان عصر ناصری و نخستین کسی که واقعیت قتل امیرکبیر را بازتاب داده است.
- ۳) **محمدحسن‌خان اعتمادالسلطنه** نویسنده کتاب صدورتواریخ؛ وی در این کتاب امیرکبیر را ستایش می‌کند.

● **نکته:** محمدحسن‌خان اعتمادالسلطنه از مورخان مشهور عصر قاجار، به ریاست دارالترجمه همایونی برگزیده شد.

میرزا فتحعلی‌خان آخوندزاده

- تاریخ‌نویسی سنتی را به شیوه علمی نقد کرد.
- در رساله ایراد، شیوه تاریخ‌نویسی رضاقلی‌خان هدایت را به دلیل استفاده او از شعر در بیان رویدادها و کاربرد الفاظ مصنوع ادبی مورد انتقاد قرار داد.

ایران و جهان در آستانه دوره معاصر

ایران از نادر شاه افشار تا آقامحمدخان قاجار

شرایط و اوضاع ایران در این دوره

با سقوط اصفهان و فروپاشی صفویان، ایران دچار آشفتگی و هرج و مرج شد. افغان‌ها ناتوان از تسلط بر قلمرو صفویان و ناآشنا با اصول کشورداری، نتوانستند حکومت مقتدری تشکیل دهند. روسیه و عثمانی فرصت را مناسب شمردند و بخش‌هایی از شمال و غرب کشور را اشغال کردند. در چنین شرایطی نادر از ایل افشار، پا به عرصه نهاد.

تأسیس حکومت افشاریه

ایل افشار

- ایل افشار از ایل‌های قزلباش بود و در به قدرت رسیدن صفویان نقش داشت.
- در عصر صفوی، بخشی از آنان برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمالی کوچ کردند.

نادر چگونه شاه ایران شد؟

اقدامات نادر

- ۱ افغان‌ها را شکست داد.
- ۲ در چندین نبرد بر ارتش قدرتمند عثمانی پیروز شد و سرزمین‌های اشغال‌شده ایران را آزاد کرد.
- ۳ روس‌ها با مشاهده توان نظامی نادر و جنگجویانش، نیروهای خود را از ایران بیرون بردند.
- ۴ تهماسب دوم را به بهانه بی‌کفایتی از سلطنت خلع کرد.
- ۵ بزرگان کشور و سران ایل‌ها را به شورای دشت مغان فراخواند.

شرایط نادر برای پذیرفتن سلطنت

- ۱ موروثی شدن سلطنت در خاندان او
  - ۲ حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی
  - ۳ حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی
- علت ناکامی نادر در رفع اختلافات با عثمانی] گرفتاری‌های داخلی و خارجی نادر
- 📌 در این دوره عامل انسجام‌بخش مردم ایران یعنی مذهب شیعه تضعیف گردید.
- دلایل توفیق نیافتن نادر در ایجاد ثبات و امنیت پایدار و تثبیت حکومت افشاریه چه بود؟

- ۱ اشتغال پیوسته نادر به جنگ
  - ۲ دریافت مالیات‌های اضافی از مردم برای تأمین هزینه‌های جنگ
  - ۳ بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آن‌ها
- نادرشاه افشار سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورش در خراسان بود، با توطئه نزدیکان و سردارانش کشته شد.
- 📌 توجه نادر به تقویت قوای نظامی و غفلت از دیگر عوامل مؤثر بر پایداری حکومت از علل زوال دوران نادری است.

افشاریان پس از نادر

با مرگ نادر دورانی از رقابت و جنگ برای به دست گرفتن قدرت آغاز شد. دو تن از برادرزادگان نادر به عنوان جانشین او، مدت کوتاهی مدعی حکومت شدند؛ تا این‌که نوبت به نوه او شاه‌رخ رسید. او به حکومت بر شهر مشهد بسنده کرد تا زمانی‌که آقامحمدخان قاجار وی را از میان برداشت.

به قدرت رسیدن زندیان

بعد از کشته شدن نادرشاه، کریم‌خان زند، رئیس طایفه زند، از طایفه‌های لر درصدد کسب قدرت برآمد. او تعدادی از مدعیان حکومت از جمله رئیس ایل قاجار (محمدحسن‌خان) را از میان برداشت و با تسلط بر بخش وسیعی از ایران سلسله زندیه را به پایتختی شیراز تأسیس کرد.

کریم‌خان زند

- ۱ وی از ادامه لشکرکشی و جنگ پرهیز کرد.
- ۲ موجبات آرامش، رونق و آبادانی را فراهم کرد.
- ۳ از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد و خود را «وکیل‌الرعیاء» یعنی وکیل مردم ایران خواند.

ایران پس از کریم‌خان زند

پس از کریم‌خان، دوباره آشوب ایران را فراگرفت و افرادی از طایفه زند با یکدیگر می‌جنگیدند. در کم‌تر از ۱۵ سال، هفت تن از خاندان زند به قدرت رسیدند و نتیجه این کشمکش‌ها، فروپاشی سیاسی و اقتصادی و آسیب‌دیدن توان نظامی و اداری کشور بود. آخرین فرمانروای زند، لطفعلی‌خان، به دلیل غرور و اشتباهات نظامی و روی‌گردانی بزرگانی چون ابراهیم‌خان کلانتر از وی، در مقابل آقامحمدخان قاجار، شکست خورد و سلسله زند منقرض شد.

دوران افشاریه و زندیه	
۱- روابط خارجی	<p>۱) برخورد سیاسی - نظامی با همسایگان غربی (عثمانی) و شمالی (روسیه) ← مهم‌ترین مسئله خارجی این دوره</p> <p>۲) عقد معاهده صلح با عثمانی، که تا اواخر حکومت کریم‌خان دوام آورد (تا زمانی که سپاه زندیه بصره را تصرف کرد).</p> <p>۳) در نظر گرفتن معافیت‌های گمرکی برای انگلیسی‌ها توسط نادر و استفاده از دانش آن‌ها برای تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس</p>
۲- نظام اداری و سیاسی	<p>○ در این دوره به چهار دلیل سازمان اداری و دیوانی، اعتبار و قوت سابق را نداشت:</p> <p>۱) حاکمیت عناصر ایلی ۲) غلبه تفکر نظامیگری</p> <p>۳) بی‌ثباتی سیاسی ۴) کوتاه‌بودن دوران استقرار سلسله‌ها</p> <p>○ دلایل عدم رونق نهادهای اداری در دوران نادرشاه:</p> <p>۱) اقتدارگرایی ۲) استبداد مطلق شاه</p> <p>۳) تمرکز بر امور نظامی و ارتش</p> <p>۴) استفاده از دوستان و نزدیکانش در امور اداری و اقتصادی</p> <p>📌 بی‌توجهی نادر به نظام اداری تا جایی بود که وی شهری را به عنوان پایتخت انتخاب نکرد.</p> <p>○ مشهد و کلات بیشتر محل گردآوری خزاین و غنایم نادر بوده‌اند.</p> <p>○ شیوه اداره ایالات و ولایات و شهر و روستاها همانند دوره صفویه بود.</p>
۳- اقتصاد، تجارت و کشاورزی	<p>○ ضعف و رکود شدید کشاورزی به دلیل:</p> <p>۱) جنگ‌ها و آشوب‌های داخلی</p> <p>۲) اشغال بخش‌هایی از نواحی غربی و شمالی ایران توسط عثمانی و روسیه</p> <p>۳) کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی به علت: تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در دوران نادرشاه و نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده</p> <p>○ دوره کریم‌خان:</p> <p>- بهبود وضع کشاورزی و بازرگانی</p> <p>- تبدیل شهرهای شیراز و بندر بوشهر به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی</p> <p>- آرامش و ثبات سیاسی نسبی</p> <p>- کاهش مالیات‌ها</p>
۴- علم، ادبیات و آموزش	<p>○ به سبب آشفتگی‌های سیاسی و اجتماعی، علم و آموزش، رونق دوران صفویان را نداشت. مدارس و حوزه‌های علمیه اصفهان و شهرهای دیگر تعطیل شدند یا از رونق افتادند.</p> <p>○ دوران کریم‌خان:</p> <p>- رونق فعالیت‌های علمی و آموزشی</p> <p>- تحول شعر و ادب فارسی؛ (دوران نهضت بازگشت ادبی)</p>

دوران افشاریه و زندیه

۵- هنر و معماری

- دوره نادر:
- شهر اصفهان بازسازی شد.
- ساخت بناهای باشکوهی مانند کاخ خورشید در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود.
- دوره کریم خان:
- ساخت مجموعه مسجد و بازار و حمام وکیل، ارگ کریمخان
- بازسازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ دلگشا
- گسترش بناهایی با کاربرد تفریحی مانند کلاه فرنگی
- تحول در نقاشی و نگارگری: نقاشان به تدریج هنر خود را با معیارهای هنری اروپا تطبیق دادند.
- نکته: مکتب نقاشی شیراز که در دوره مغولان شکل گرفته بود، در دوره زندیه اوج گرفت. نقاشان برجسته‌ای مانند محمدصادق، اشرف و میرزا بابا آثار زیبایی آفریدند.

جهان در آستانه دوران معاصر

درسده‌های هفدهم تا نوزدهم میلادی

در جانب شرق: سه حکومت مسلمان ایران، عثمانی و گورکانیان هند، دوران ضعف خود را سپری می‌کردند.

در جانب غرب: امپراتوری‌ها و دولت‌های روسیه، فرانسه و انگلستان در مسیر قدرت و شکوفایی قرار داشتند.

الف) حکومت‌های مسلمان در گرداب مشکلات

در بررسی‌های علل ضعف دولت‌های اسلامی به ویژه ایران، هند و عثمانی در قرون اخیر، بررسی این موارد از اهمیت بیشتری برخوردار است: چگونگی عملکرد و نقش استعمار غربی و همچنین کانون‌های داخلی وابسته به آن در بروز و تشدید عقب‌ماندگی دولت‌های بزرگ اسلامی

۱- عثمانی، امپراتوری بیمار

- امپراتوری عثمانی در قرن ۱۸م، بر بخش‌های وسیعی از شمال آفریقا و آسیای غربی تا اروپای شرقی حکومت می‌کرد.
- این امپراتوری در مسیر اصلی تجارت زمینی و دریایی بین شرق و غرب قرار داشت.
- پل ارتباطی بین آسیا و اروپا بود.
- علل ضعف و زوال عثمانی (هم‌زمان با مجموعه عوامل داخلی نفوذ و مداخله قدرت‌های استعماری

○ در این شرایط اصلاحات دولتمردان عثمانی هم نتوانست از شدت آن بکاهد.

○ دخالت اروپایی‌ها:

کشورهای اروپایی به ویژه انگلستان، روسیه، فرانسه و اتریش به بهانه دفاع از حقوق اقلیت‌ها در امور داخلی عثمانی مداخله می‌کردند، ولی در واقع به دنبال گسترش مستعمرات و تأمین منافع اقتصادی و سیاسی خود در این امپراتوری وسیع بودند.

در نتیجه این دخالت‌ها، اروپایی‌ها توانستند به تدریج بخش‌هایی از قلمرو عثمانی را تصاحب کنند و بر ضعف دولت آن بیفزایند.

ب) اروپا و آمریکا: انقلاب و استعمار

۱- انگلستان: انقلابی آرام برای نظام مشروطه

انقلاب باشکوه در انگلستان: در سال ۱۶۴۶م بین مجلس به رهبری ایور کرامول و چارلز یکم (پادشاه انگلستان)، جنگی در گرفت که به پیروزی مجلس انجامید. کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد. سپس به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد. پس از مرگ کرامول، دوباره مجلس و نظام سلطنت احیا شد اما پادشاه انگلستان، به مجلس توجهی نداشت، از این رو بار دیگر با یکدیگر ستیز کردند تا این‌که مجلس پیروز شد. ← این اتفاق در تاریخ انگلستان به انقلاب باشکوه شهرت دارد.

پيامدهای انقلاب انگلستان

نفی منشأ الهی سلطنت
انتخاب مجلس به عنوان منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه

○ پس از انقلاب باشکوه، انگلستان رقیبی همچون اسپانیا و فرانسه را شکست داد و مستعمرات خود را در جهان گسترش داد.

○ انگلستان در دوران ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد.

۲- آمریکا در راه استقلال

○ سرزمین ایالات متحده تا قرن ۱۸م: شامل چند ایالت در ساحل اقیانوس اطلس بود.

ایالت‌های ساحل شرقی بر ویرانه خانه‌ها، مزارع و املاک بومیان سرخ‌پوست بنا شده بود.

○ جمعیت این سرزمین: شامل مهاجران اروپایی بود که به دلایل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی به آن‌جا مهاجرت کرده بودند.

○ بریتانیا بر اکثر این مناطق حکومت می‌کرد.

○ مردم این سرزمین برای کسب استقلال با انگلستان وارد جنگ شدند.

وضع قوانین سخت توسط دولت انگلیس

دلائل جنگ ایالات متحده با انگلستان
تمایل اشراف آمریکایی به بیرون‌راندن رقیب تحریکات فرانسویان

○ سرانجام این جنگ با پیروزی مستعمره‌نشینان و استقلال آمریکا پایان یافت و جرج واشنگتن به عنوان اولین رئیس‌جمهور ایالات متحده انتخاب شد.

دولت ایالات متحده پس از استقلال:

1) با پیش‌روی به سوی غرب و کشتار وسیع سرخ‌پوستان، سرزمین‌های وسیعی را تصاحب کرد.

2) در جنوب هم با اشغال سرزمین پهناوری از مکزیک بزرگ‌ترین ایالت‌های جنوبی و جنوب‌غربی مانند کالیفرنیا و تگزاس را به ایالت خود افزود.

3) با بهره‌گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی، اقتصاد خود را توسعه بخشید و در سده ۱۹ به پیشرفت‌های وسیع سیاسی، اقتصادی و صنعتی دست یافت و به رقیبی برای کشورهای استعمارگر اروپایی تبدیل شد.

۳- فرانسه، انقلابی برای آزادی و برابری

کشور فرانسه در قرن ۱۸م: 1) ورشکستگی اقتصادی و ضعف سیاسی و نظامی: به سبب شکست نظامی از انگلستان و صرف منابع مالی هنگفت در آمریکا 2) وجود مشکلات اجتماعی در فرانسه

طبقات جامعه فرانسه در قرن ۱۸ م	
۱- طبقه ممتاز	شامل اشراف و زمین‌داران بزرگ، که از پرداخت مالیات معاف بودند.
۲- طبقه متوسط	۱) اغلب تحصیل کرده بودند. ۲) به مشاغل همچون وکالت، نویسندگی، طبابت، روزنامه‌نگاری و تجارت اشتغال داشتند. ۳) از این‌که طبقه ممتاز امتیازی برایشان قائل نبودند به شدت ناراضی بودند.
۳- طبقه فقیر	۱) جمعیت بسیار زیادی بودند. ۲) بار اصلی مالیات‌ها و خدمات نظامی بر دوش آن‌ها بود. ۳) آن‌ها دو عامل را باعث سیه‌روزی خود می‌دانستند: حکومت لویی شانزدهم و پادشاه فرانسه، طبقه ممتاز

در این کشور تحت تأثیر عصر روشنگری اروپا، فلاسفه و روشنفکرانی ظهور کردند که اندیشه‌های آنان مردم را به سوی انقلاب رهنمون ساخت. گروهی از این روشنفکران به اصحاب دایرةالمعارف شهرت داشتند.

مشهورترین روشنفکران فرانسه
ولتر
مونسکیو
روسو